

Pospíšil, Ivo

Ivan Cankar (1876–1918) a kontexty jeho díla : potřeba širších pohledů

Slavica litteraria. 2020, vol. 23, iss. 2, pp. 187-192

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SL2020-2-19>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/143376>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Ivan Cankar (1876–1918) a kontexty jeho díla: potřeba širších pohledů

Ivo Pospíšil (Brno)

Z Lublaně přes Vídeň do Prahy (Ivan Cankar a jeho současníci). Iz Ljubljane preko Dunaja v Prago (Ivan Cankar in njegovi sodobniki). Ed. Alenka Jensterle-Doležal. Praha: Národní knihovna České republiky – Slovanská knihovna, 2020. 270 s. ISBN 978-807050-722-3.

Pražská Slovanská knihovna jako historická součást Národní knihovny České republiky – mimochodem nejlépe zásobená knihovna tohoto zaměření ve střední Evropě, ne-li v Evropě celé – se exponuje i jako badatelské pracoviště, organizátor mezinárodních sympozií a konferencí a je agilní i jako vydavatel vědeckých spisů, sborníků apod. Znamé jsou například její publikace o východoslovanské emigraci v rámci československé tzv. Ruské akce, o Rusínech a Podkarpatské Rusi, ale také studie o jihoslovanském areálu. Právě k nim patří i tato kniha, kterou editovala pracovnice Univerzity Karlovy, docentka habilitovaná prostřednictvím Ústavu slavistiky na Masarykově univerzitě, původem Slovinka, která se zabývá zejména moderní slovinskou literaturou. Je to ona, která sborník uvedla českým a slovinským doslovem. V přehledné stati představila modernistu Ivana Cankara (10. 5. 1876, Vrhnik, Rakousko-Uhersko – 11. 12. 1918, Lublaň, Království Srbů, Chorvatů a Slovinců), slovinského spisovatele, dramatika a básníka, o němž psali účastníci pražského symposia z roku 2018.

Kdybych se neostýchal, musel bych napsat, že stav české, ale i slovenské slovenistiky není nejlepší a vůbec zájem o Slovinsko a jeho kulturu – oproti konjunktuře devadesátých let minulého století, kdy například jen v Brně studovalo tento jazyk a literaturu několik desítek studentů (slovenistika jako samostatný obor byla tehdy na univerzitách v Praze a v Brně) – kromě lektorátů držných vlastně do značné míry smluvně a finančně slovinskou stranou se – až na řídké výjimky, které jsou tu představeny – se

slovinskou literaturou zabývá málokdo – jsou tu překladatelé, lektori, o tom však dále.

Oproti 19. a první polovině 20. století, tedy Rakousku-Uhersku, kdy jsme patřili do jednoho státu, a první Československé republiky, kdy nás s tehdejší Jugoslávií (původně Království Srbů, Chorvatů a Slovinců) spojovala tzv. Malá dohoda, je ta změněná situace vidět. Slovinské věci se dnes nestudují jako zvláštní obor, ten postupně zanikl jak v Praze, tak v Brně, nebylo ho možné při dnešních zásadách hlavně z finančních důvodů udržet. Takže existuje jako více či méně přítomná součást širších programů, ať už se jmenují jakkoli, třeba balkánská a jihoslovanská studia. Slovinci tradičně nechtějí být považováni za balkánskou zemi a v devadesátých letech, kdy měli jako jediní z postsocialistických zemí bezvívový styk s USA, rádi zdůrazňovali, že leží zjevně na Západě, byť jejich jazyk je jihoslovanský, stejně jako bulharština, makedonština, srbština, chorvatština nebo nověji bosensština. Faktem je, že Slovinsko je střední Evropa, ale i Balkán, tu přítomnost v Jugoslávii nelze ignorovat, stopy tu zůstaly, nic z dějin nelze zcela retušovat a tragické události počátku devadesátých let 20. století se jistě časem opět stanou předmětem nezaujatého výzkumu. Země, která po roce 1867 patřila k Předlitavsku, stejně jako Země Koruny české, projevila i ve svém národním obrození, jež začalo podobně jako české a dílem i slovenské, dost energie a vůle a česko-slovinské styky, podobně jako slovensko-slovinské, byť možná ne tak výrazně, jsou obrovským tématem. Historiky o tom, jak se v jedné laibašské hospodě (Laibach, také Leibach – německé označení Lublaně,

latinské město Julia Emona, k česko-slovinštině patří i to, že ji roku 1270 nakrátko dobyl Přemysl Otakar II.) Karel Hynek Mácha (1810–1836), básník a milovník cestování, opil se slovinským romantikem Francem Prešernem (1800–1849), jeden autor *Máje* (1836), druhý *Křtu na Savici* (1835), jsou příznačné. Máchův kult je u nás dnes slabší, nejsem si jist, jak je to se Štúrovým kultem na Slovensku, a nerad bych se svým úsudkem mýlil. Přes všechna tvrzení o blízkosti apod., jak to u nás bývá, se pro poznání Slovinců v našich zemích dělá stále málo. Kdysi jsem byl očitým svědkem a dílem i aktérem – na jedné nejmenované vysoké škole mimo český prostor – pokusu o vybudování velkého filologického pracoviště s komplexním studiem slovanských jazyků a literatur, kde by byla také silná slovinština, ale pokus byl brzy zlikvidován. Nepodařilo se to trvaleji vlastně nikde, což jistě není úspěch. Z českých slovenistů posledních desetiletí připomeňme jen již zvěčnělého Brňana Viktora Kudělku (1929–2018) a pražskou Miladu Nedvědovou (nar. 1950), také komplexního slavistu a balkanistu Ivana Dorovského (nar. 1935), jenž se v Brně zasloužil o zřízení slovinského lektorátu, a jeho žáky, často překladatele a literární kritiky.

A nyní, vracíme se k sborníku na počest Ivana Cankara, musím konstatovat, že symposia, z něhož vzešel a které bylo česko-slovinštině, se zúčastnili toliko dva slovenisté, resp. slavisté z českých zemí (sama editorka, která je původem Slovinců, a Aleš Kozár, překladatel a literární historik, původně bohemista, z Univerzity Pardubice, autor jediného česky psaného příspěvku). Nelze pominout ani činnost docentky Jasny Honzak Jahić v Praze a dalších lektorů slovinštiny v Brně a Bratislavě.

Sborník má tři části. První se jmenuje *Tematické analýzy Cankarova díla*, druhá *Ivan Cankar ve středoevropském prostoru* a třetí *Jazykovědné analýzy Cankarova díla*. Knihu uvádí studie editorky Alenky Jensterle-Doležal v češtině, slovinštině a angličtině (Úvod); publikace vychází díky grantu FF UK a byla podpořena také slovinštiními institucemi, jimž je tu děkováno. Je pravda, jak editorka uvádí, že příspěvky ve sborníku

jsou psány také v těchto třech jazycích, ale faktem zůstává, že anglicky je jen jeden a česky také. Editorčina studie je důležitá nejen jako komentář k obsahu sborníku, ale také jako analýza české recepce Cankarova díla. Autorka vidí slovinskou modernu komplexně, tedy jako soubor autorů, kde vedle Ivana Cankara, jenž je vskutku slovinskou kultovní osobností, podle něhož se pojmenovalo lublaňské kongresové centrum, ulice apod., jsou to např. Oton Župančič (1878–1949), Vida Jeraj (1875–1932), Zofka Kvedrová (1878–1926, jí se věnoval podobný sborník, redigovaný Jasnou Honzak Jahić a Alenkou Jensterle-Doležalovou péčí Slovanské knihovny NK ČR roku 2008), Dragotin Kette (1876–1899). Autorka dobře zmapovala, jak sama uvádí, nomádský ráz této generace spisovatelů, což ovšem nebylo jen typicky slovinské: hlavní město monarchie Vídeň s první slavistikou na světě, samozřejmě další města, která byla centry slovanského života, tedy kromě Vídně také Praha, ale i Budapešť nebo Krakov; to bylo zcela běžné. Škoda, že se více nevěnuje charakteru slovanské moderny obecně a slovinské nebo české zvláště, tedy jejímu sociálnímu aspektu, značně pozdnímu výskytu a synkretickému rázu, neboť jde většinou o autory začínající jako realisté nebo naturalisté a pokračující k impresionismu, dekadenci, symbolismu, případně secesi, ale zachovávající rysy starších směrů – a také to, že moderna ve Slovincích plynule pokračuje za království a v českém prostředí za první Československé republiky a je postupně střídána avantgardou, s modernistickou poetikou a levým politickým směřováním představeným futurismem, civilismem, senzualismem, urbánní orientací apod. Autorka správně vystihla zájem Čechů o Cankarovo dílo, jak to dokládají poměrně rané překlady a trvalá překladatelská aktivita, jak o tom psal Oton Berkopec na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 20. století v časopise Slavistična revija. Samozřejmě se na reflexi Cankarovy tvorby, hlavně na frekvenci překladů, podepsaly zmíněné zhoršené až zmrazené vztahy mezi oběma státy na konci čtyřicátých let minulého století, což se změnilo až koncem padesátých let. Faktem zůstává, že Cankarova popularita,

jak autorka píše, způsobily události kolem sbírky *Erotika* – reakce katolické hierarchie byla asi v Slovinsku silnější, než by byla v českém prostředí, ačkoli ne zcela (podobné spory měl i Jakub Deml, ale ten byl přímo katolickým knězem), ale také to, že Češi byli na recepci připraveni svou skvělou a kompaktní dekadencí, na přijetí především modernistických prvků v Cankarově díle, které také stavěli hodnotově nejvýše. I když nevyssloveno, je tento literárně-historický a recepcně komparativní pohled také skrytou výzvou k nové recepci Cankara tak, aby více odpovídala podobě a úrovni dnešní literatury a meziliterárních vztahů.

V první studii se Irena Avsenik Nabergoj (Lublaň, ZRC SAZU) zabývá tematizací lásky a smrti v Cankarově díle. Důkladně sleduje typologii tématu, jež jako červená nit prochází autorovým dílem a sleduje jeho koncepci: „*Smrt tako ni več neka grozeča sila, temveč tiha, v črno oblečena prijateljica; je kot mati, ki popelje otroka na svet in ki ga potem popelje še na drugi svet*“ (s. 64). Studie je charakteristická tím, čím většina přítomných příspěvků: totální nebo alespoň částečnou absencí širšího srovnávacího pohledu, tedy externí komparatistiky (většinou se srovnává slovinská literatura se slovinskou), což je ve srovnávacím plánu slovinsko-českém zvláštní, když se nabízí celá česká dekadence, symbolismus Březinův nebo přímo pozdější emblematická antologie lidové poezie Františka Halase a Vladimíra Holana *Láska a smrt* (1938).

Editorka ve své studii *Kategorija prostora v dveh Cankarjevih tekstih: Nini ter Milanu in Mileni* studuje dnes už desetiletí módní téma (pamatují se, že u nás, když jsem na tom založil svou koncepci románové kroniky na konci sedmdesátých let minulého století, se tím zabývala jen Daniela Hodrová, která svůj koncept poté rozvinula do řady publikací). Kromě poměrně pozdní studie Stefana Simonka o prostoru kavárny (2009) a o něco dřívější o vídeňských parcích u Cankara (2002), zevrubnější knihy o slovanské a vídeňské moderně (*Distanzierte Nähe*, 2002) a prací proslulého Aleksandra Flakera a France Bernika tu právě chybějí – již vzhledem k zaměření sborníku – právě české práce a koncepce.

Matic Kocijančič (Lublaňská univerzita) se v jediné anglicky psané studii sborníku *Revolution and Christianity in Ivan Cankar's Hlapec Jernej in njegova pravica* (angl. *Bailiff Yerney and His Rights*, napsáno 1907; mimochodem: česky jako *Čeledín Jernej a jeho právo*; překlad Joži Toucové-Mettlerové vyšel u Josefa Richarda Vilímka roku 1912). Novela zabírající více než 70 tiskových stran svědčí o jasně sociálním charakteru slovinské moderny. Téma křesťanství a sociální nespravedlnosti dotýkající se také křesťanského socialismu je tradiční a bylo asi více třeba pojmut celou problematiku ze širšího srovnávacího hlediska – nabízel se samozřejmě i zde absentující slovinsko-český, slovansko-slovinský nebo často jinak zývaný středoevropsko-slovinský kontext – širší souvislost je naznačena jen odkazy na anglofonní obecněji zaměřenou, spíše filozoficko-politologicky orientovanou produkci.

Blanka Bošnjak (Univerzita Maribor) analyzuje několik Cankarových textů a veřejných vystoupení (mj. ve Vídni a Terstu), které se týkaly reformačního úsilí Primože Trubara (1508–1586), jenž je tradičně pokládán za otce slovinské literatury a také za tvůrce slovinské reformace. Jeho překlady církevních textů do jisté podoby slovinštiny vytvořily i základ slovinské literatury. Jeho pobyty v Rijece (Fiume), Solnohradě/Salzburgu a Terstu, které předcházely počátky jeho pobytu Lublani, kde byl kanovníkem, měly pro něho klíčovou důležitost. Jako nový slovinský protestant byl po nástupu slovinské protireformace pronásledován a musel odejít do Německa (Tubinky/Tübingen), kde vytvořil řadu překladů, mezi nimi i *Nový zákon*, *Abecedarium* a *Katekizem* (vůbec první slovinská tištěná kniha). Primož Trubar je emblematickou postavou slovinské kultury: v posledních letech se dočkal i vydání sebraných spisů, stejně jako Slovinci znovu vydali proslulý text psaný staroslověnsky latinkou, tzv. *Frizínské zlomky/ Brižinski spomeniki/Monumenta Frisingensia* (asi konec 10. stol., podle bavorského Freisingu, lat. Frisinga), které Slovinci považují – trochu hyperbolicky – za první slovinský literární text (jde o tzv. pannonický typ staroslověnštiny, nicméně i tak je to patrně první slovanský text zapsaný latinkou).

Stěžejní pozice Trubara si byl Cankar dobře vědom (i když jeho pokus o vytvoření spisovné slovinštiny byl později překonán) a integroval ho i s jeho reformačními snahami do celku slovinšské kultury a literatury.

Janja Vollmaier Lubej (Vídeň) zkoumá v Cankarově esejistice téma umění, pro modernu pochopitelné a dominantní a spjaté i s principy jeho vlastní tvorby.

K dalším příspěvkům se ještě vrátíme, nicméně v tomto zobecňujícím pohledu nutno poznamenat, že čeština by si v tomto formátu a koncepci asi zasloužila silnější pozici, když už jsou všechny příspěvky – kromě dvou – ve slovinštině a opatřeny anglickými abstrakty a klíčovými slovy v angličtině a slovinštině: například formou rozsáhlejšího resumé či anotace na konci každého příspěvku. To by neměl být problém. Někteří z autorů působili na více místech, třeba ve Vídni, Lvově, třeba už zmíněná Janja Vollmaier Lubej napsala knihu o současné ukrajinské literatuře, tedy jsou tu přítomni i slavisté v širším slova smyslu, např. lublaňský komparatista Matic Kocijančič, básník a překladatel Primož Repar (nar. 1967), do roku 2015 manžel slovenské a slovinské poetky Stanislavy Chrobákové Repar (nar. 1960), jehož básně k nám překládal už zmíněný Aleš Kozár, přispěl studií o Cankarově próze *Paní Judita*. Mezi autory najdeme i jména známých slovinských literárních vědců a lingvistů (poslední oddíl je věnován Cankarovu jazyku), např. Andreji Žele, je tu slovinský akademik Marko Jesenšek, Denis Poniž, lidé z univerzit v Lublani i Mariboru a Slovinské akademie věd a umění aj. Když půjdeme k pramenům, zjistíme, že Češi překládali a přeložili z Cankara skoro vše podstatné již za Rakouska-Uherska a první Československé republiky (např. *Dům Marie Pomocné* roku 1911, *Paní Judita* 1918, Československá sociální demokracie vydala z Cankara roku 1907 knihu *Na příkrých cestách*, komedie ve čtyřech dějstvích *Pro blaho národa*, která vyšla česky poprvé 1911, se znovu objevuje 2010, za první republiky se vydával i slovensky), což kontrastuje s počty překladů dnešních. Máme přítom dobré překladatele – Kozár byl zmíněn, brněnský Petr Mainuš, Libor Doležán, připomeňme svazek *Slovinské drama dnes*

z roku 2009 vydané péčí nakladatelství Větrné mlýny aj., ale slovinština a slovinská literatura by si zasloužily samostatný studijní program a především vyšší akademické šarže českých a slovenských slovenistů a celkově větší oficiální podporu, více českých a slovenských pohledů na Slovincsko, více českých a slovenských i jiných účastníků na konferencích, zvláště když se konají v Praze.

Po stati Primože Repar o problému pokrytectví v *Paní Juditě* (*Problem hipokrizije in Gospa Judit*) následuje pozoruhodný text Andreje Šurly (UK Praha), který zkoumá postavy Čechů a Moravanů v Cankarově tvorbě, konkrétně v knize *Za křížem*. Čechy poznal ve Vídni, jím popisované typy patří většinou k vídeňské předměstské chudině, jsou to i oběti hospodářských recesí a krizí; vyskytují se tu česká jména a čeština v dialogích. Je zřejmé, že české postavy dotvářejí sociální orientaci Cankarovy prózy.

Milena Mileva Blažič zkoumá postavu dítěte v Cankarově črtě *Bobi – Ali lahko subalterni govorijo?* V návaznosti na Gayatri Chakravorty Spivak(ovou) (nar. 1942, původem Indka, která se provdala za Američana ukrajinského původu, s nímž se roku 1977 rozvedla, se stala světoznámou anglickým překladem slavné Derridovy knihy *O gramatologii* a právě studií, jejíž název se ve studii Blažičové vyskytuje a na niž navazuje, *Can the Subaltern Speak?*, zakládacím textem postkoloniální kritiky, je pokládána za marxistku a feministickou dekonstruktivistku; vytvořila také pojem „strategický esencialismus“) a její pojem subalterní ve vztahu k sociálně nižším vrstvám, které se projevují v jazyce, zajímavě pojednává o Wildeovi a Cankarovi, je však poněkud přexponovaný. Zásadně nesouhlasím s přenášením pojmů „koloniální“ a „postkoloniální“ příliš mechanicky na jiné literatury a kulturní a historické poměry, než z nichž a pro které tyto pojmy vznikly – z hlediska hloubkové diachronie je tato aplikace nekonsistentní; to však nic nemění na zajímavosti a v jistém smyslu i přínosnosti srovnávacích pozorování a nových hledisek.

Oddíl o střední Evropě znovu dokládá jen do jisté míry zdravou slovinskou posedlost tímto koutem Evropy; je nám to ovšem sym-

patické, ale síla slovinské kultury spočívá přece také v tom, že se tu protíná řada klimatických, geologických a tím pádem i kulturních vlivů, nejen impakty středoevropské: právě toto srovnávání např. s jižními Slovany, Italy apod., mi tu tematicky trochu chybí, jako by se tu vůči Balkánu a jižní Evropě stavěl jakýsi novodobý „cordon sanitaire“. Většinou jde o velmi kvalitní studie, např. o Cankarových vztazích k Dragotinovi Kettemu a Otonu Župančičovi, tedy problém vztahů uvnitř slovinské moderny, který tu invenčně traktuje Denis Poniž (Akademija za gledališče, radio, film in televizjo, Lublaň). Silvija Borovnik (Univerzita Maribor) zase srovnává Cankara se Zofkou Kveder a spekuluje o feministickém rázu *Pani Judity*, ale je to opět poněkud hyperbolizováno. Jutka Rudaš (Univerzita Maribor) konečně prorazila slovinskou uzavřenost úkrokem do Maďarska: zabývá se maďarskou recepcí Cankara, zdůrazňujíc zase *Čeledína Jerneje* a ukazujíc na následné diskuse, které právem spojuje také s problémy interkulturní komunikace. Českého prostoru se nemůže nedotknout studie slavisty, překladatele a novináře Petera Kuhara, spjatého s Berounem (překládá evropskou poezii, slovinskou i českou, spolu s manželkou Lenkou Kuhar Daňhelovou), *Cankar, Rostohar, slovenska univerza in slovenstvo*, která současně ukazuje na roli Slovinců v meziválečném Československu (nebyli to jen Matija Murko nebo Jože Plečnik). O snových obrazech, Cankarovi a Kafkovi píše Primož Mlačnik (Lublaňská univerzita), dokládaje tak slovinskou fascinaci Kafkou, o němž mi ve Slovinsku nejednou tvrdili, že je to český spisovatel, a divili se, že s tím nepřilíš souhlasím; samozřejmě je pravda, že oba žili přibližně ve stejné době a že se u nich najde něco jako „válečná melancholie“, ale takových dvojic v tomto období „starého světa“ do roku 1914, tedy na hraně dějinného zlomu, bylo více; u nás se občas v tomto smyslu píše o Kafkovi a Haškovi, ale je tu i Robert Musil a mladší bratři Čapkové, kteří už tuto hranici v raném díle překročili (Karel Čapek a Robert Musil bydleli jednu dobu na brněnské Jaselské ulici hned vedle Filozofické fakulty Masarykovy univerzity; druhý zde strávil dětství a dospívání

v bytě rodičů; jejich rod pocházel z Rychtářova u Vyškova a mezi jeho příbuznými najdeme i rychtářovského rodáka, proslulého českého cestovatele a orientalistu Aloise Musila).

Výborná je i jediná česky psaná studie z pera už zmíněného Aleše Kozára (*Na okraj podoby vesnice u Ivana Cankara a v současné české a slovinské literatuře*), jen ta současná česká literatura se nám ze studie poněkud vytratila, ale hlavně by to mohl být počátek hlubšího záběru, neboť kořeny tzv. vesnické literatury jsou v obou literaturách blízké i vzdálené, navíc toto téma má i obecněji slovanské souvislosti.

Třetí část svazku zkoumající Cankarův jazyk uvádí práce Andreji Žele a Primože Jakopina (Lublaňská univerzita): jde o spojení lingvistky a počítačového lingvisty a komplexní adjektiva v Cankarově díle. Sonja Starc (Univerzita Přímoří, Koper) zkoumá téma-réma ve vybraných Cankarových povídkách. A last but not least: sborník uzavírá studie akademika Marka Jesenška, který napsal o Cankarově působení na obnovu spisovné slovinštiny (*Cankarjev vpliv na pre-novo slovenskeha knjižnega jezika*) a co je velmi podstatné: stavebním materiálem literatury je jazyk, ale literární díla zase zpětně jazyk utvářejí a dotvářejí. To je sice známé (odtud spisovný, literární jazyk), ale méně uvědomované.

Pěkný sborník vede i širšímu zamyšlení. Především je mi líto, že se v sborníku, jak už uvedeno, silněji neprezentovali čeští, ale také třeba slovenští, polští nebo rakouští či němečtí a jistě i jiní slovenisté – byla by to velká akce a možná i více důlů publikačního výstupu, ale pomohlo by to i pozici slovinštiny a její literatury v evropských souvislostech a zazněla by tu jistě i tolik oblíbená střední Evropa. Kdyby to mělo zůstat jen v slovinsko-českém okruhu, na místě je jistě námitka, kolik je dnes vlastně významných českých slovenistů. Odpovídám: oni by se našli, je zde řada mladých renomovaných slovenistů, kteří se etablovali například jako překladatelé, ale zabývají se i širše slavistikou – právě onen širší pohled ve sborníku poněkud chybí. S tím také souvisí fakt, že autoři tu bohužel nemají, jak je dnes běžně zvykem, nějaké kratičké medailonky, aby i neznalí věděli, kdo je kdo. Slovinská litera-

tura by si to zasloužila, zvláště když Slovanská knihovna se svým ředitelem Lukášem Babkou vydávání vědeckých publikací i těch o slovinské literatuře přeje. Doba je těžká a staví před nás zcela jiné úkoly: jak přežít, najít novou životní filozofii tváří v tvář kataklyzmatům, která tu už jsou a která ještě přijdou, nicméně kultura, literatura a mezinárodní vztahy nejsou ani za těchto okolností zanedbatelné, mohou hrát i důležitou mobilizující roli. Zvláště když jsme konfrontováni s úvodním proslovem slovinského velvyslance v ČR Leona Marce (pan velvyslanec správně uvádí, jak se přece jen málo známe, když Slovince označujeme za balkánskou zemi, i když u nás – doufejme – toto označení není pejorativní a desítky let přítomnosti v Jugoslávii jsou, jak už uvedeno, v Slovinsku – jak jinak – znát, z dějin nelze – ať chceme nebo nechceme – nic zcela vymazat; Slovinci nás, jak uvádí, zase někdy označují za východní Evropu – ale to je vliv označování ze západní Evropy a USA z časů studené války), kde jmenuje knihu Franka Wollmana *Slovinské drama*, které vyšlo v Bratislavě roku 1925 a kterou Wollman potom, již jako profesor Masarykovy univerzity v Brně, vydal v souboru *Dramatika slovanského jihu* (1930 – jak vidno, také on zařazoval slovinské drama do určitého celku) – slovinsky vyšlo docela nedávno (*Slovenska dramatika*, 2004, přel. Andrijan Lah; když jsme s M. Zelenkou s A. Lahem, nar. 1934, v Lublani kdysi mluvili, prohlásil tuto knihu

za zakládající dílo slovinské teatrologie). S více než dvaceti lety česko-slovinské vědecké spolupráce za zády mohu vyjádřit lítost, že sympozia a jeho publikačního výstupu nebylo využito více, aby se předvedla celá šíře česko-slovensko-slovinské, resp. slovinsko-středoevropské problematiky. Neboť souvislost Slovinska s jižními Slovany neprotiřečí v ničem podstatném tomu, že Slovinsko bylo kdysi Předlitavsko, potom Jugoslávie (vždyť přece nelze – nehledě na odlišnosti – popřít, že o politické sjednocení jižních Slovanů usilovali kdysi společně intelektuálové srbští, chorvatští i slovinští), resp. podle původního názvu přímo konstitutivním prvkem tohoto státu, bylo tedy kdysi tam, kde naše země a bylo jí velmi blízko i později, neboť se nachází – podle našeho názoru – v tranzitivní zóně střední a jižní Evropy. Stejně jako naše země, která je ve středu Evropy, tedy také v tranzitivní zóně, ani na západě, ani na východě, když pomineme to, že se těmito označeními světových stran, ovšem s velkými písmeny, myslí dnes spíše aktuální ideologická a třeba i vojenská situace; ale ani to nijak nevyvrací – už vzhledem k dějinám – tuto tranzitivnost, a tedy i potencialitu této pozice. Čím více kontextů, tím bohatší a různorodější kultura. Nutno poděkovat editorce a organizátorce a všem, kteří se na vydání podíleli, a Slovanské knihovně za tento počín, byť je to příležitost využít jen zčásti.

prof. PhDr. Ivo Pospíšil, DrSc.

Ústav slavistiky

Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, CZ

ivo.pospisil@phil.muni.cz

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.